

Název objektu

Ústí nad Labem - Centrum – Chrám apoštola Pavla

Adresa	Ústí nad Labem - Centrum, Horova, bez č. p.
K.ú./parcels č.	St. p. č. 1766
Architekt	Julius Zeissig. Lipsko
Stavitel	Alwin Köhler, Ústí
Projekt	1902
Realizace	1906
Vlastník	Církev čsl. husitská náboženská obec Ústí n/L., Farní sbor československé církve evangelické
Typ objektu	Kostel
Typ památkové ochrany	Objekt je kulturní památkou

Popis:

Kostel stojí na křižovatce ulic, na pohledově exponovaném místě, v sousedství nejluxusnějších ústeckých vil. Jde o jednolodní stavbu s pravouhlým presbytářem s polokruhovou apsidou v závěru. K presbytáři přiléhají z každé strany dva obdélné přístavky zákristí. V západním průčelí pak stojí 40 metrů vysoká věž s apsidou umístěná vlevo od osy stavby, kterou zastřešuje osmiboká jehlancová střecha. V ose lodi stojí vstupní předsíň s hlavním portálem. K němu zprava přiléhá ještě přístavek s vedlejším vstupem ke schodišti na kruchtu.

Fasádu tvoří režné zdivo s tvarovkami. Hlavním zdobným prvkem je typický románský obloučkový vlys a mimo to také vlysy s vegetativním ornamentem. Hlavní portál s okny po stranách je zaklenut obloukem s prstencovým dekorem. Nad portálem ční trojúhelníkový fronton s obloučkovým vlysem završený latinským křížem. Ve štítu hlavního průčelí je ztrojené románské okno. Loď kostela o pěti okenních osách je opatřena opěráky. Loď zastřešuje sedlová střecha s půlkuželovou valbou nad apsidou presbytáře.

Zatímco zvenčí vévodí kostelu neorománský styl, vnitřní prostor řídí secese. Loď je zaklenutá valenou klenbou s lunetami nad okny. Klenbu zdobí štuky ve formě geometrických obrazců. Prostor lodi obepíná ze tří stran dřevěná kruchta. Na kruchtě proti kněžišti jsou umístěné varhany. Při pravé straně kněžiště stojí dřevěná kazatelna. Kruchtu i kazatelnu zdobí řezby a zlacení. V duchu secese se nese i vegetativní kování dveří a dokonce i rostlinné motivy na litinových radiátorech.

Pokračování popisu:

Technickou pozoruhodností kostela je použitá konstrukce v klenbě lodi. První zvláštností je, že k tomu byly už roku 1904 průkopnický použity železobetonové prefabrikáty, druhou a významnější je druh nosného systému, tzv. systému Visintini. Konstrukce se skládá ze třech klenebních nosníků s rozpětím 12,4 metrů. Jde o subtilní mírně předepjatou příhradovou konstrukci o průřezu T předem prefabrikovanou jako dva dílce a spojenou ve vrcholu při finální montáži. Mezi klenebními nosníky jsou pak položeny rovné železobetonové nosníky - trámy stejného systému, které při pouhé výšce 10 cm překonávají rozpětí 4,5 metrů.

Stavbu chrám vyvolali ústečtí evangelíci pocházející hlavně z podnikatelských rodin, které se do Ústí přistěhovali v druhé polovině 19. století z Německa. Mezi nejvýznamnějšími donátory figuroval bankéř Ludwig Wolfrum nebo manažer a světoznámý chemik Max Schaffner. Evangelická církev si na stavbu najala lipského architekta J. Zeissiga (1855-1930), který měl v tu dobu za sebou už řadu podobných zakázek. Architekt Vystudoval architekturu v Drážďanech. Většinu života prožil v Lipsku, kde v roce 1882 založil vlastní architektonickou kancelář. Stavbu provedla největší a nezkusnější stavební firma v regionu Alwin Köhler.

Památkové zhodnocení:

Při prohlášení stavby památkou roku 1998 byla zohledněna především její architektonická kvalita, ale v roce 2009 vyšlo najevo, že kostel mimořádně vyniká také použitou stavební konstrukcí v klenbě lodi. Pro překlenutí 12,4 metrů široké lodi využil architekt tehdejší technickou novinku nosníky systému Visintini, pojmenované po jejich vynálezci, vídeňském architektu Franzu Visintinim. Jde o prefabrikovanou železobetonovou příhradovou konstrukci, částečně předepjatou, překvapivě subtilní, která byla s úspěchem užívána ke stavbě železničních mostů po celé Evropě. V Ústí nad Labem však byla světově poprvé užita pro nosník klenby. O neobvyklé realizaci referovaly dobové odborné časopisy od německých zemí, přes Francii až po USA. Dnes patří systém Visintini k méně známým průkopníkům počátků železobetonu. Dochovalo se jen málo ukázek této pozoruhodné konstrukce a v případě užití v klenbě je ústecký chrám apoštola Pavla z tohoto ohledu tou nejvýznamnější památkou. V rámci českých zemí se zároveň nespíš jedná o vůbec první aplikaci železobetonových prefabrikátů na sakrální stavbě.

Prameny a literatura:

- <http://www.usti-aussig.net/autori/karta/49-julius-zeissig>
- <http://www.usti-aussig.net/stavby/karta/nazev/57-chram-apostola-pavla>
- Deutsche Bauzeitung, Mitteilungen über Zement-, Beton- und Eisenbetonbau, 1905, Seite 75-76
- Okurka, Tomáš; Sto let chrámu apoštola Pavla v Ústí nad Labem; Město Ústí nad Labem; 2006
- Krsek, Martin: Počátky betonového stavitelství na Ústecku. in: Průmyslové dědictví Ústeckého kraje - mapování a realizace, sborník konference Ústí nad Labem 19. 6. až 20. 6. 2008; VCPD/ČVUT 2008, s. 45-53

Zpracovatel

Mgr. Martin Krsek

Datum

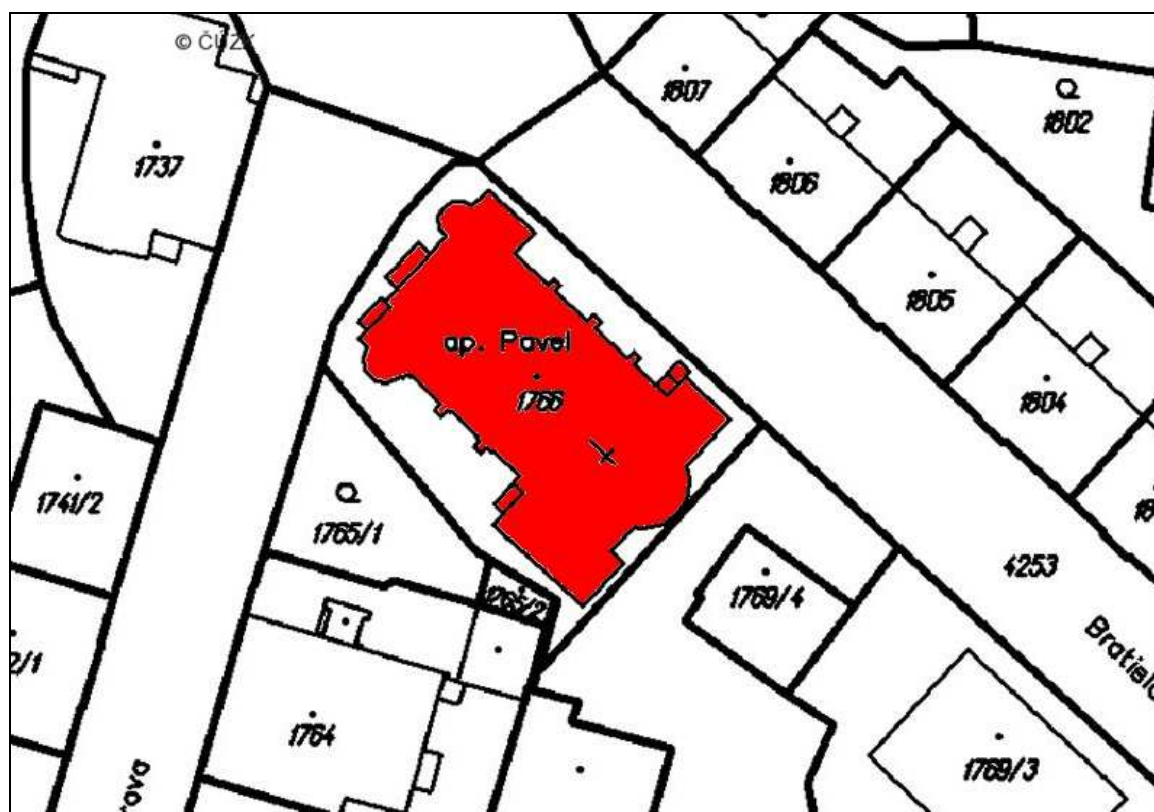
3. října 2009

Seznam příloh :

1. katastrální mapa
2. fotografická a plánová dokumentace

letecký snímek s vyznačením objektu
pohled od západu, z ulice Churchillova
pohled od severu, z ulice Bratislavská
pohled od východu, z ulice Bratislavská
pohled od jihu, z ulice Horova
detail, hlavní portál
detail, sdružené neorománské okno
interiér, zaklenutí lodi
konstrukce klenby při stavbě, historický snímek 1904
půdorys a rozkreslení klenebního nosníku a trámu systému Visintini
interiér, prefabrikovaná klenba lodi svrchu
detail, kování dveří

▼ katastrální mapa

▼ letecký snímek s vyznačením objektu

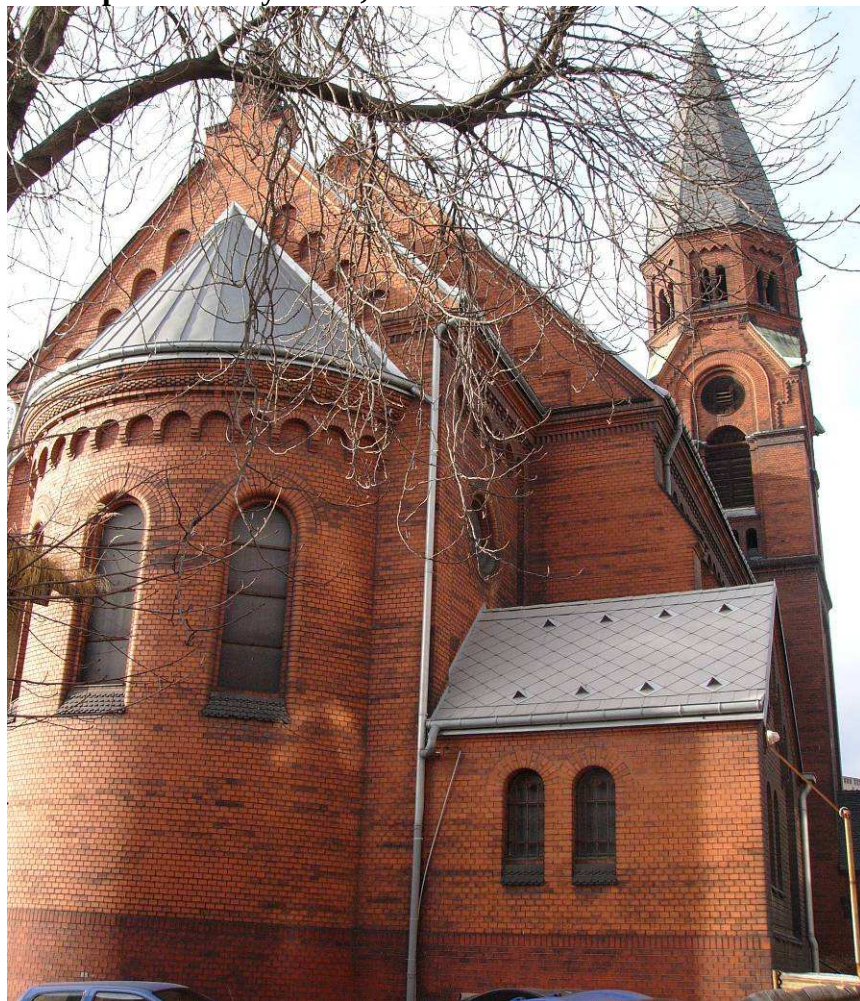
▼ **pohled od západu, z ulice Churchillova**

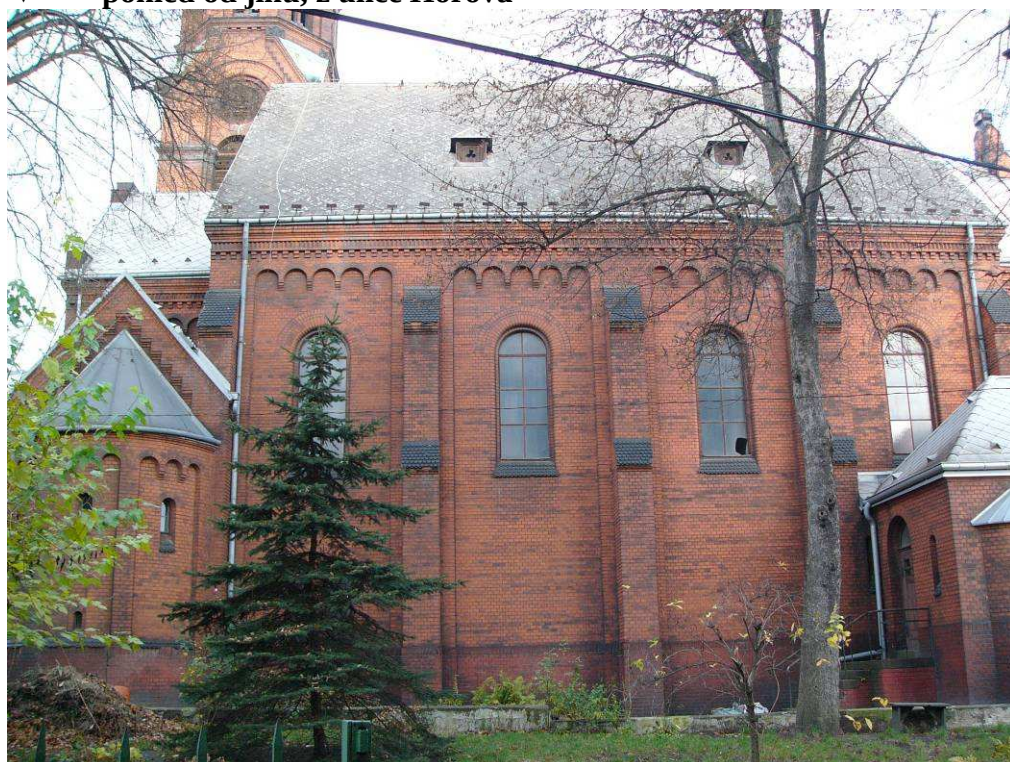
▼ **pohled od severu, z ulice Bratislavská**

▼ **pohled od východu, z ulice Bratislavská**

▼ **pohled od jihu, z ulice Horova**

▼ detail, hlavní portál

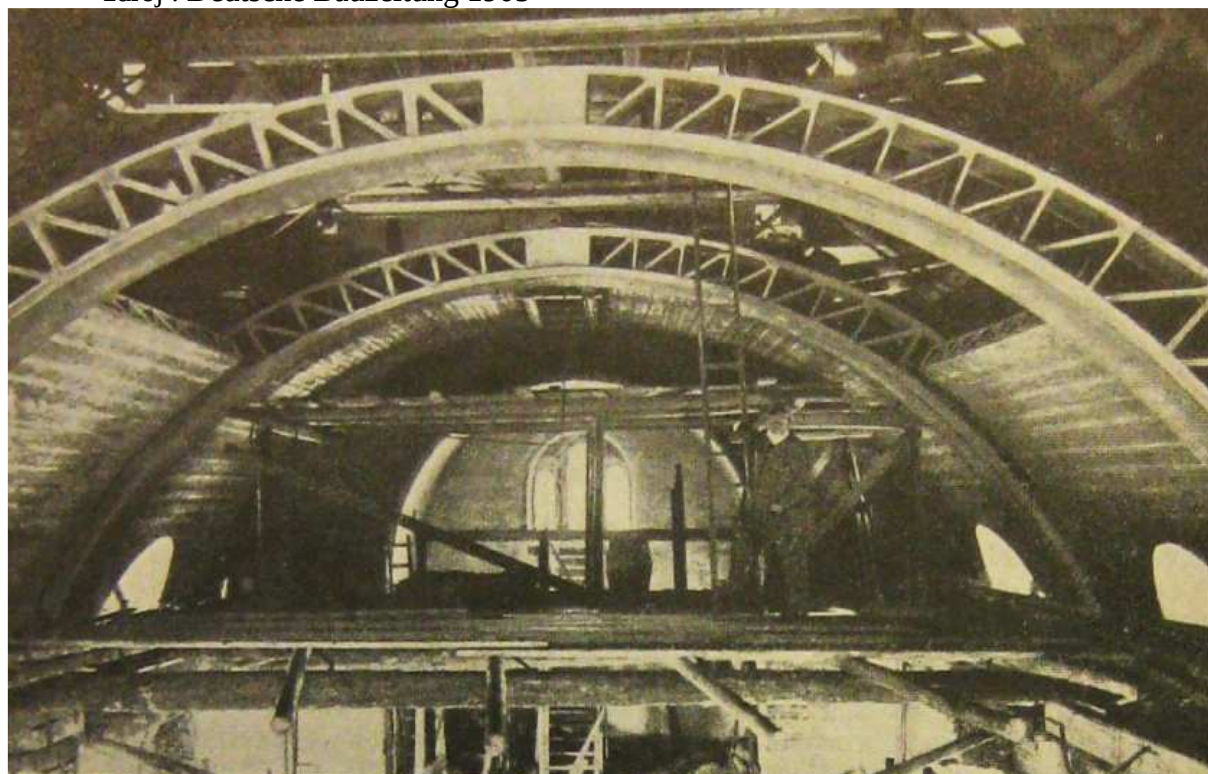
▼ detail, sdružené neorománské okno

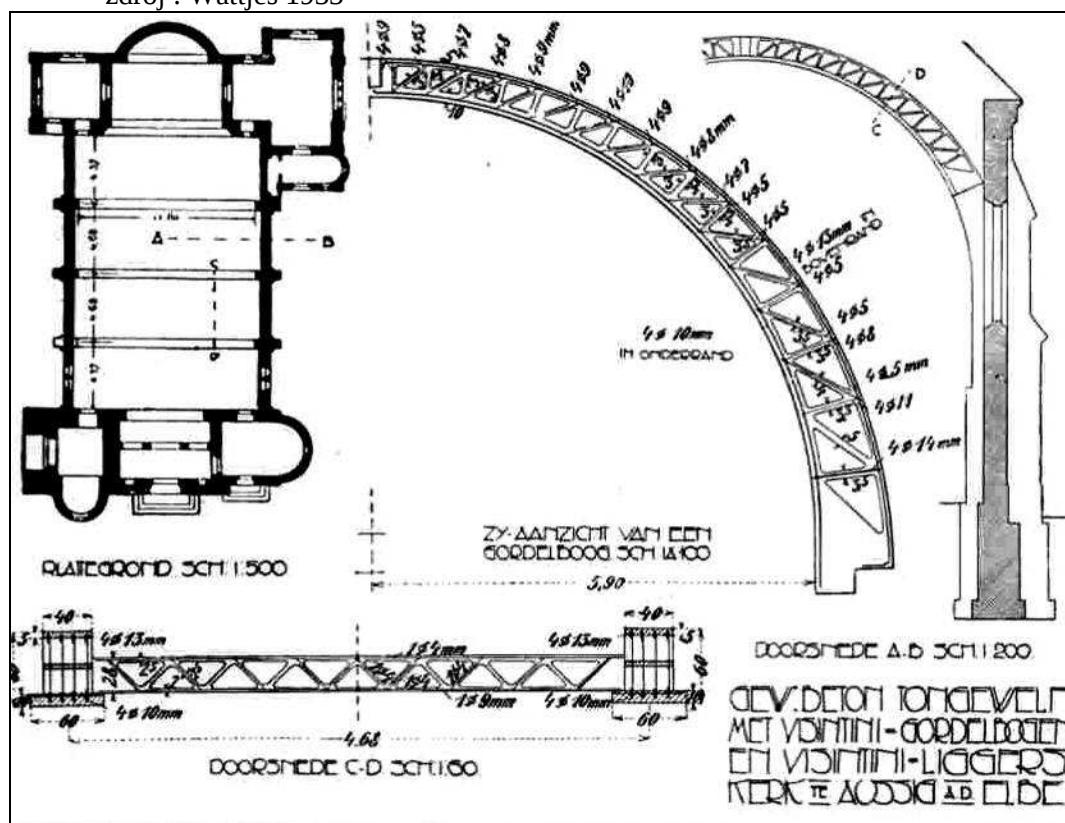
▼ **interiér, zaklenutí lodi**

▼ **konstrukce klenby při stavbě, historický snímek 1904**
zdroj : Deutsche Bauzeitung 1905

▼ **půdorys a rozkreslení klenebního nosníku a trámu systému Visintini**
zdroj : Wattjes 1933

▼ detail, kování dveří

